

مقایسه میزان احساس تنهایی دانش آموزان دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی

مریم رجبیان ده زیره^{۱*}، فریبا درتاج^۲، فیروزه فتح اللهی^۳

چکیده:

هدف اصلی پژوهش حاضر مقایسه میزان احساس تنهایی دانش آموزان دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی است. روش تحقیق کمی و از نوع مقایسه ای می باشد. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان اول متوسطه دختر مدارس تهران در سال تحصیلی 95-96 می باشد که با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس، تعداد 100 نفر از آن ها (50 نفر کاربر و 50 نفر غیر کاربر) انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری در این پژوهش پرسشنامه احساس تنهایی آشر، هایمل و رنشاو (1984) می باشد. به منظور تجزیه و تحلیل داده های آزمون تی مستقل و تحلیل واریانس چند متغیره استفاده گردید. نتایج نشان داد که در میزان احساس تنهایی بین دو گروه از دانش آموزان دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی تفاوت معناداری وجود ندارد ($P>0/05$). در میزان احساس تنهایی عاطفی و احساس تنهایی اجتماعی بین دو گروه از دانش آموزان دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی تفاوت معناداری وجود ندارد ($P>0/05$). بنابراین در میزان احساس تنهایی و مولفه های آن (عاطفی و اجتماعی) بین دو گروه دانش آموزان دختر کاربر و غیر کاربر تفاوت وجود ندارد. **واژگای کلیدی:** احساس تنهایی، احساس تنهایی، شبکه های اجتماعی مجازی، دانش آموزان دختر.

¹ دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، مدرس دانشگاه پیام نور (نویسنده مسئول) m.rajabiyan1393@gmail.com

² دکتری تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور کرمان، faribadortaj2007@yahoo.com

³ کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، f.fatolah69@yahoo.com

فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان یک فناوری پیشرفته از اصلی ترین سرمایه گذاری های جدید قلمداد می گردد. اکنون بیش از چهار دهه از اختراع اینترنت می گذرد و جهان شاهد رشد بسیار چشمگیر این پدیده بوده است (مغنی زاده و وفایی نجار، 1395). امروزه یکی از فناوری های نوین، شبکه های اجتماعی مجازی می باشد. ما در عصر شبکه ها زندگی می کنیم. (هانسن و همکاران¹، 2011) و در تنها چند دهه اخیر، میلیارد ها نفر با استفاده خلاقانه از رسانه های اجتماعی و با اتصال به شبکه ای جهان گستر، زندگی شان را تغییر داده اند. ما از شبکه های اجتماعی مجازی استفاده می کنیم تا دوستان و خانواده مان را به خود نزدیک تر کنیم، به همسایگان و هم دانشگاهیان دسترسی یابیم، به بازار محصولات و خدمات نیرو بخشیم (هانسن و همکاران، 2011).

نخستین بار بحث شبکه های اجتماعی در دانشگاه ایلی نیوز در ایالت متحده آمریکا در سال 1960 مطرح شد، پس از آن در سال 1997 نخستین سایت شبکه اجتماعی با نام سیکس دیگریس (شش درجه)² راه اندازی شد (فتیحی، وثوقی و سلمانی، 1393). در سال 1387 بود که مفهوم شبکه های اجتماعی به طور گسترده با حضور اورکات در میان کاربران ایرانی رواج پیدا کرد و در مدت کوتاهی آن قدر سریع رشد کرد که پس از برزیل و آمریکا، ایران سومین کشور حاضر در اورکات شد (مجردی، اسلامی و جمال، 1393).

بر اساس تعریف دیکشنری آکسفورد³ (2016) شبکه های اجتماعی به دو صورت تعریف شده است: 1. شبکه ای از تعاملات اجتماعی و روابط شخصی، 2. وب سایت اختصاصی یا برنامه های دیگر که به کاربران امکان برقراری ارتباط با یکدیگر از طریق ارسال اطلاعات، نظرات، پیام ها، تصاویر و .. می دهد. در هر دو تعریف از واژه شبکه های اجتماعی بر شبکه ای از تعاملات تأکید شده است. شبکه های اجتماعی سرویس هایی هستند که به افراد اجازه می دهند: 1. یک پروفایل عمومی یا تقریباً عمومی را در یک محیط اینترنتی بسازند که شامل بخشی از مشخصاتی است که فرد مایل است دیگران در مورد او بدانند و در صورت تمایل عکس شخص نیز در آن وجود دارد. 2. لیستی از دوستان خود و تمام کاربرهای این شبکه را در اختیار داشته باشند و برای یافتن دوستان قدیمی خود و ایجاد روابط جدید از آن استفاده کنند. 3. امکان نظر دادن بر روی نوشته ها و عکس های دوستان خود و همچنین چت کردن را دارند (به نقل از سلیمانی، 1394).

به گزارش خبرگزاری مهر (1396) در آماری که از سوی اتحادیه جهانی مخابرات منتشر شده است. 52/18 درصد خانوار ایرانی به اینترنت دسترسی دارند و میزان مشترکان موبایل باند پهن نیز به ازای هر 100 نفر ایرانی 20/2 نفر اعلام شده است. همچنین نتایج نظرسنجی ایسپا (مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران) به نقل از سایت خبری تابناک در بهمن 95 نشان داد، 81 درصد جوانان 18 تا 29 سال و 67 درصد گروه سنی 12 تا 17

1. Hansen&Et al
2. Six degrees
3. Oxford English Dictionary

سال در شبکه های اجتماعی عضویت دارند. در بین ایرانیان بیشترین عضویت مربوط به شبکه اجتماعی تلگرام می باشد با 24 میلیون عضویت این آمار نشان دهنده استقبال گسترده نسل دانش آموز و دانشجو از این فناوری جدید است.

تعامل با دیگران و یادگیری از طریق تجربه، یکی از روش های مطلوب برای رشد فکر و اجتماعی نوجوانان است اما زمانی که نوجوان زمان زیادی را با اینترنت سپری می کند، انگیزه اش برای تعامل با دیگران کم شده، توانایی کمتری در حفظ دوستی های واقعی داشته، وقت کمتری را صرف صحبت با خانواده نموده و احساس تنهایی و انزوا روز به روز در او گسترش می یابد (فرهادی نیا و همکاران، 1394). امروزه با توجه به پیشرفت تکنولوژی و ماشینی شدن زندگی، یک پدیده شایع در جهان احساس تنهایی است که بیشتر مردم با آن دست به گریبان هستند؛ به طوری که نیاز به خدمات مشاوره ای در کلینیک های روانشناختی روز به روز در حال افزایش است.

انسان به طور طبیعی موجودی اجتماعی است و تمایل به ارتباطات بین فردی از بدو تولد یا مرگ با او همراه است. این تمایل بر اساس نیاز انسان به "تعلق داشتن" است. ارضای نیاز به تعلق داشتن مستلزم داشتن تمایلات مثبت و زیاد با دیگران در یک موقعیت با دوام است که موجب خشنودی طرفین می شود. در نتیجه، افرادی که در ایجاد روابط رضایت بخش با دیگران مشکل دارند، دچار نوعی احساس کمبود می شوند که در آشفتگی هایی مانند احساس تنهایی تجلی می یابد. این احساس در روانشناسی سابقه ای کوتاه دارد اما در فلسفه، ادبیات و مذهب آثار بسیاری را می توان یافت که به آن پرداخته اند. (هانکوک، 1968 به نقل از کرواس و پارلو، 2008).

احساس تنهایی زمانی به وجود می آید که تماس و رابطه فرد با دیگران کاذب باشد، به نحوی که تجربه عاطفی مشترکی برای این رابطه دو جانبه فرد با دیگران متصور نباشد و انسان در فرایند تماس با دیگران، ارتباط حقیقی و صمیمانه نداشته است (ون هالست و همکاران، 2012). احساس تنهایی تجربه ناخوشایندی است که در پاسخ به نارسایی های کمی یا کیفی در روابط اجتماعی ظاهر می شود (پپلاو و پرلمان، 1982).

تنهایی به ویژه میان دانش آموزان و دانشجویان یک مشکل مدیدی برای مشاوران و درمانگران بوده است (کرن، 2005). عوامل محیطی، روانی و اجتماعی متفاوتی بر عملکرد افرادی که احساس تنهایی دارند، اثر می گذارد. اگر افراد نتوانند در محیط طبیعی یک رابطه خوب برقرار کنند، ممکن است برای پر کردن این خلا عاطفی به شبکه های اجتماعی مجازی پناه ببرند. در زمینه ارتباط بین اینترنت و احساس تنهایی، رینگلد⁴ (1993) و ترکل⁵ (1995) اولین محققانی بودند که ارتباط بین اینترنت و تعاملات اجتماعی، بهکامی روانی و احساس تنهایی

1. Krause-Parello
2. Vanhalst&Et al
3. Peplau&perlman
4. Rheingold
5. Turkle

را به تصویر کشیدند. سپس کرات و همکاران¹ (1998) در الگوی خود نشان دادند که استفاده بیش از حد از اینترنت منجر به احساس تنهایی می شود. احساس تنهایی به عنوان فرآورده استفاده بیش از حد از اینترنت معرفی شد؛ زیرا کاربران را از روابط واقعی زندگی دور می کند.

منصوری (1396) پژوهشی با عنوان نقش میانجیگر احساس تنهایی در رابطه بین سرمایه اجتماعی و گرایش به شبکه اجتماعی انجام داد. نتایج نشان نشان داد که بین احساس تنهایی و گرایش به استفاده از شبکه های اجتماعی در دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

حیدریان (1396) پژوهشی با عنوان رابطه بین میزان و نحوه استفاده از شبکه های اجتماعی، بلوغ زودرس، احساس تنهایی، ارتباط با جنس مخالف و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر متوسطه اول شهرستان آبدان انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد: الف) بین میزان استفاده از شبکه های اجتماعی با احساس تنهایی در دختران رابطه معناداری وجود دارد. ب) بین میزان استفاده از شبکه های اجتماعی با ارتباط با جنس مخالف در دختران رابطه معناداری وجود ندارد ج) بین میزان استفاده از شبکه های اجتماعی با بلوغ زودرس در دختران رابطه معناداری وجود دارد.

حسینوند و سواری (1395) پژوهشی با عنوان مقایسه ویژگی های شخصیتی و احساس تنهایی دانشجویان کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی انجام دادند. یافته ها نشان داد که میانگین نمرات شخصیت برون گرایی، شخصیت بازبودن و احساس تنهایی در دانشجویان کاربر شبکه های اجتماعی از دانشجویان غیر کاربر بیشتر بوده و از آن جهت بین میانگین نمرات آنان تفاوت آماری معناداری مشاهده شد.

نورانی و همکاران (1394) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین استفاده از شبکه های اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت و احساس تنهایی در دانش آموزان انجام داد. یافته ها نشان داد که بین استفاده از شبکه های اجتماعی و احساس تنهایی رابطه معنی داری مشاهده نشد. در بین دختران و پسران در استفاده از شبکه های اجتماعی تفاوت معنی داری وجود داشت. در بین دو گروه با اعتیاد بالا و پایین اینترنت تفاوت معنی دار در میزان احساس تنهایی وجود داشت.

محمدیان (1391) پژوهشی با عنوان مقایسه اضطراب اجتماعی و احساس تنهایی در کاربران اینترنت و غیر کاربران انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که بین میزان احساس تنهایی در دانش آموزان کاربر اینترنت و غیر کاربر تفاوت معناداری وجود دارد. هم چنین بین اضطراب اجتماعی در دانش آموزان کاربر اینترنت و غیر کاربر نیز تفاوت معناداری وجود دارد.

رستمی (1391) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی، سلامت روان، احساس تنهایی با میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی فیس بوک) در بین دانشجویان شهر تهران انجام داد.

1. Kraut&Et al

نتایج نشان داد که بین ویژگی های شخصیتی، سلامت روان و احساس تنهایی در بین دانشجویان عضو و غیر عضو در فیس بوک تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین نتایج نشان داد که بین وجدانی بودن و استفاده از فیس بوک رابطه رگرسیونی مثبت و بین احساس تنهایی و استفاده از فیس بوک رابطه رگرسیونی منفی وجود دارد.

جسن^۱ (2018) پژوهشی با عنوان کاربرد رسانه های اجتماعی: تأثیر بر احساس افسردگی و تنهایی انجام داد. نتایج نشان داد که در مجموعه 51 درصد از مردم ادعا می کنند که احساس افسردگی یا تنهایی نداشتند. به این معنی که تقریباً نیمی از پاسخ دهندگان حداقل در برخی موارد احساس افسردگی و تنهایی دارند. یافته های تحقیق نشان داد افرادی که درآمد بیشتری دارند کمتر احساس افسردگی و تنهایی می کنند. کاربرد سایت های رسانه های اجتماعی باعث افزایش احساس افسردگی و تنهایی نمی شود.

رعنایی و همکاران^۲ (2016) پژوهشی با عنوان تأثیر تنهایی در استفاده از سایت های شبکه اجتماعی و رفتارهای مرتبط با آن انجام دادند. نتایج نشان داد تفاوت معنی داری در زمان صرف شده در سایت های شبکه اجتماعی و همچنین دلایل استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی وجود ندارد، اما رفتارهای اینترنتی نشان داد یک تفاوت معنی داری بین افرادی که تنها هستند و افرادی که تنها نیستند وجود دارد.

میلوسویچ^۳ (2014) پژوهشی با عنوان پیش بینی کننده های اعتیاد به شبکه های مجازی در صربستان دریافتند که عواملی مانند عزت نفس، خودکارآمدی پایین و درون گرایی و احساس تنهایی بالا با استفاده بیش از حد از شبکه های مجازی مرتبط است.

دایگو و همکاران^۴ (2013) پژوهشی با عنوان بررسی ارتباط بین انتخاب شبکه های اجتماعی دانشجویان دانشکده ی علوم تربیتی و احساس تنهایی آنان انجام داد. نتایج نشان داد که روابط معناداری بین نمرات احساس تنهایی دانشجویان و انتخاب شبکه های اجتماعی وجود دارد و همچنین بیان شده است که نمرات احساس تنهایی دانشجویان بر اساس استفاده ی دانشجویان از تعداد شبکه های اجتماعی افزایش می یابد.

علاوه بر مزیت ها و تسهیلاتی که اینترنت برای افراد ارائه کرده، تاثیرات نامطلوبی نیز به همراه داشته است. با توجه به اینکه در بین مسائل و مشکلات روانی اجتماعی جوانان استفاده ی بیش از حد از اینترنت از موارد مهم و اساسی است که مانند تمام اعتیادهای دیگر با علائمی از قبیل اضطراب، احساس تنهایی، افسردگی، کج خلقی، ضعف اعتماد به نفس و ... همراه است. این نوع اعتیاد نیز نه فقط پیامدهای روانی اجتماعی دارد، بلکه در جنبه های جسمی، مالی و فرهنگی نیز آسیب های زیادی را بر جوانان تحمیل می کند. نبود روابط پایدار و صمیمی با دیگران، نداشتن اعتماد به نفس و به طور کلی، شکست در عرصه های گوناگون زندگی، زمینه را برای گرایش دانش آموزان به اینترنت فراهم می کند. بروز آسیب های نوظهور می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های

-
1. Jensen
 2. Ranaei&Et al
 3. Milosovic-Dordvic
 4. Duygu&Et al

اجتماعی و روانی باشد. بنابراین ضروری است تا میزان احساس تنهایی سنجیده شود تا مشخص شود که آیا شبکه اجتماعی زمینه ساز مشکلات روانی اجتماعی مانند احساس تنهایی است و میزان احساس تنهایی را تغییر می دهد. پژوهش حاضر، با هدف مقایسه میزان احساس تنهایی در دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی انجام گرفته است. سوال اصلی پژوهش این است آیا بین میزان احساس تنهایی و مولفه های آن (اجتماعی و عاطفی) در دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی تفاوت وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از پژوهش های کمی و از نوع علی مقایسه ای است. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان اول متوسطه دختر مدارس تهران در سال تحصیلی 95-96 بود که براساس نظر متخصصان _ حداقل 15 نفر برای هر گروه - (دلاور، 1385) و ماهیت روش تحقیق (علی_مقایسه ای) جهت افزایش اعتبار نتایج تعداد 100 نفر از دانش آموزان (50 نفر عضو شبکه های اجتماعی مجازی و 50 نفر غیرعضو اجتماعی مجازی) با روش نمونه گیری در دسترس، به عنوان نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه احساس تنهایی بین آن ها توزیع شد و داده ها جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

به منظور اندازه گیری متغیرهای پژوهش از پرسشنامه احساس تنهایی استفاده شد:

پرسشنامه احساس تنهایی (SLFC): در پژوهش حاضر از مقیاس تنهایی آشر، هایمل و رنشاو (1984) استفاده شد. این مقیاس دارای 24 سؤال است که 8 سؤال آن انحرافی است و به موضوعات مورد علاقه آزمودنی ها مربوط است. اما در نمره گذاری مقیاس احساس تنهایی از آن ها استفاده نمی شود. بنابراین سؤال های اصلی مقیاس 16 سؤال می باشد. نمره گذاری سؤال ها روی یک مقیاس 5 درجه ای از "کاملاً همین طور است" در یک سو، تا "اصلاً این طور نیست" از سوی دیگر صورت می گیرد. علاوه بر آن، تعدادی از سؤال ها در جهت مخالف با سایر سؤال ها نمره گذاری می شوند؛ به عنوان مثال اگر به گزینه "همیشه این طور است" در سؤال دوستان زیادی دارد، نمره 1 تعلق گیرد؛ این گزینه در سؤال "کسی ندارم که با او حرف بزنم" نمره 5 دریافت می کند. دلیل این تغییر آن است که نمره 5 در هر صورت نشانگر بیشترین میزان احساس تنهایی در هر کدام از سؤال ها باشد (چاری و خیر، 1381). پرسشنامه احساس تنهایی آشر و همکاران دارای دو مؤلفه احساس تنهایی عاطفی و احساس تنهایی اجتماعی است. 10 سؤال آن مربوط به تنهایی عاطفی و 6 سؤال آن مربوط به تنهایی اجتماعی است. سؤالات 9-21-24-18-3-17-20-6-14-12 مربوط به احساس تنهایی عاطفی است و سؤالات 4-10-16-8-1-22 مربوط به تنهایی اجتماعی است. اعتبار مقیاس احساس تنهایی آشر و همکاران در پژوهش ولیمالای (2010) 0/88 به دست آمد. اعتبار مقیاس احساس تنهایی (SLFS) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. نتایج نشان داد که اعتبار مقیاس احساس تنهایی برای کل مقیاس 0/84، برای خرده مقیاس احساس

1. Asher, Hymel & Renshaw.
2. Vellymalay

تنهایی عاطفی 0/82، و برای خرده مقیاس احساس تنهایی اجتماعی نیز 0/71 به دست آمد که رضایت بخش می باشند. نمره بین 24 تا 48: احساس تنهایی در دانشجویان پایین است. نمره بین 48 تا 72: احساس تنهایی در دانشجویان متوسط است و نمره بالاتر از 72: احساس تنهایی در دانشجویان بالا است. سؤال های 2، 5، 7، 11، 13، 15، 19 و 23 گویه های انحرافی و سرگرم کننده هستند و سؤال های 1، 4، 8، 10، 16 و 22 به صورت معکوس نمره گذاری می شوند.

یافته های پژوهش

جدول 1: یافته های توصیفی مربوط به احساس تنهایی و مؤلفه های آن

	کاربر		غیر کاربر	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
احساس تنهایی	40/73	4/70	41/96	5/84
تنهایی اجتماعی	19/58	5/77	19/48	6/89
تنهایی عاطفی	21/24	3/51	22/48	3/47

جدول (1) نشان می دهد میانگین انحراف معیار احساس تنهایی در گروه کاربر به ترتیب 40/73 و 4/70 و در گروه غیر کاربر 41/96 و 5/84 می باشد. میانگین انحراف معیار تنهایی اجتماعی در گروه کاربر به ترتیب 19/58 و 5/77 و در گروه غیر کاربر 19/48 و 6/89 می باشد. میانگین انحراف معیار تنهایی عاطفی در گروه کاربر به ترتیب 21/24 و 3/51 و در گروه غیر کاربر 22/48 و 3/47 می باشد.

فرضیه اصلی: بین احساس تنهایی دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی تفاوت وجود دارد.

جدول 2: آزمون t جهت مقایسه میزان احساس تنهایی در گروه های کاربر و غیر کاربر

آزمون F لویین		آزمون تی مستقل		T	درجه آزادی	سطح معنی داری (SIG)	تفاوت میانگین ها
SIG	F	SIG	F				
-1/13		0/25		-1/13	98	0/25	-1/20
-1/13		0/25		-1/13	93/35	0/25	-1/20

جدول (2) نشان می دهد آزمون تی مستقل با $T=-1/13$ و درجه آزادی 98 و سطح معنی داری 0/25 تفاوت معنی داری را بین دو گروه دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی در میزان متغیر احساس تنهایی نشان نمی دهد ($P>0/05$). فرض صفر که بیانگر عدم تفاوت در میزان احساس تنهایی در بین دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی است تأیید می شود.

فرضیه (1): بین احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی تفاوت وجود دارد.

جدول 3: نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره بر روی نمره های مؤلفه های احساس تنهایی در دو گروه

نام آزمون	مقدار	F	فرضیه درجه آزادی	خطای درجه آزادی	سطح معناداری
آزمون اثر پیلائی	0/04	2/37	2	97	0/099
آزمون لامبدای ویلکس	0/95	2/37	2	97	0/099
آزمون اثر هتینگ	0/04	2/37	2	97	0/099
آزمون بزرگترین ریشه	0/04	2/37	2	97	0/099

جدول (3) نتایج تحلیل واریانس چند متغیره بر روی نمرات مؤلفه های احساس تنهایی در دو گروه دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی را نشان می دهد. اثر ترکیب خطی این مؤلفه ها بر دو گروه با سطح معناداری 0/099 غیر معنی دار است ($P > 0/05$). یعنی در بین دو گروه دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی در هر دو مؤلفه احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی تفاوت معنی داری وجود ندارد و فرض صفر تأیید و فرض پژوهشی رد می شود. پس در نتیجه نیازی به انجام تحلیل واریانس تک متغیری در متن تحلیل واریانس چند متغیری نیست.

نتیجه گیری

فضای مجازی دنیای وسیع و پیچیده ای است که گروه ها و افراد مختلف با گرایش ها، باورها، اعتقادات و ویژگی های متفاوت و گوناگون دیگر در آن زندگی می کنند. امروزه شبکه های اجتماعی مجازی تمامی حوزه ها، معانی، مفاهیم و به طور کلی همه چیز را تحت تاثیر قرار داده است. ارتباطات شبکه ای به مثابه ی اساس فعالیت ارتباط انسان، در حال دگرگون ساختن تمام ارتباطات انسانی است. عوامل عاطفی و شخصیتی مانند میزان احساس تنهایی که هر یک ما در درون خودمان احساس می کنیم می تواند بر روی نوع رفتار ما در روابط بین فردی و هم چنین راه های انتخابی برای شکل گیری این روابط تاثیر مهمی داشته باشد. با توجه به اینکه احساس تنهایی بر روی رفتارهای فردی و بین فردی بسیار تاثیر گذار است و امروزه از جمله عواملی می باشد که برای پیش بینی رفتار انسان در موقعیت های مختلف به کار برده می شود و از طرفی استفاده از اینترنت و به دنبال آن استفاده از شبکه های اجتماعی به خصوص در بین جوانان و نوجوانان سراسر جهان و از جمله ایران به سرعت رو به افزایش است به طوری که این روزها به عنوان پر کاربردترین سایت های اینترنتی معرفی می شوند، بررسی عواملی همچون احساس تنهایی می تواند ما را در شناخت بیشتر کاربرهای این شبکه ها کمک کند. شناخت این عوامل کمک خواهد کرد تا بتوانیم تاثیرات مثبت سایت های اجتماعی را در بین کاربران آن افزایش دهیم. همچنین تلاش کنیم تا تاثیرات منفی آن را با حذف این عوامل کاهش دهیم (رستمی و فرح بخش، 1396). پژوهش حاضر، با هدف مقایسه میزان احساس تنهایی در دانش آموزان اول متوسط دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی انجام گرفته است.

فرضیه اصلی پژوهش نشان می دهد که بین میزان احساس تنهایی در بین دو گروه دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی تفاوت معناداری وجود ندارد ($P>0/05$). نتایج مربوط به فرضیه اول با پژوهش رستمی (1391)، جس (2018) و رعنائی و همکاران (2016) هماهنگ و همسوست و با پژوهش منصوری (1396)، حیدریان (1396)، حسینوند و سواری (1395)، صادقی موحد (1394)، محمدیان (1391)، میلوسویچ و همکاران (2014) و دایگو و همکاران (2013) ناهمسو می باشد. در تبیین این فرضیه می توان گفت نتایج پژوهش رستمی (1391) نشان داد که بین ویژگی های شخصیتی، سلامت روان و احساس تنهایی در بین دانشجویان عضو و غیر عضو در فیس بوک تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین پژوهش جس (2018) نشان داد که در مجموعه 51 درصد از مردم ادعا می کنند که احساس افسردگی یا تنهایی نداشتند. به این معنی که تقریباً نیمی از پاسخ دهندگان حداقل در برخی موارد احساس افسردگی و تنهایی دارند. یافته های تحقیق نشان داد افرادی که درآمد بیشتری دارند کمتر احساس افسردگی و تنهایی می کنند. کاربرد سایت های رسانه های اجتماعی باعث افزایش احساس افسردگی و تنهایی نمی شود.

برگر (1993) یکی از عوامل ایجاد احساس تنهایی را سنجش منفی خود و دیگران می داند. او می گوید افرادی که احساس تنهایی می کنند احتمالاً در سنجش خود و دیگران هنگام رو یارویی بین فردی، خیلی سفت و سخت عمل می کنند. افرادی که در احساس تنهایی نمره بالایی می گیرند حاضرند ثابت کنند که دیگران آن ها را دوست ندارند. وقتی آن ها خودشان خود را قبول ندارند، چطور دیگران باید آن ها را قبول داشته باشند؟ این انتظارات منفی همچنین ممکن است که افراد تنها را به اینجا بکشاند که هر نشانه کوچکی را به عنوان طرد تفسیر کنند. این دیدگاه منفی درباره تعاملات اجتماعی می تواند توجیه کننده مشکل آن ها در دوست یابی باشد. با توجه به این دیدگاه به آسانی می توان دریافت که افرادی که احساس تنهایی می کنند به دلیل نوعی نگاه منفی که در مورد افراد دیگر نسبت به خود دارند کمتر از افرادی که احساس تنهایی نمی کنند به استفاده از شبکه اجتماعی مجازی بپردازند، چرا که این محیط یک محیط اجتماعی می باشد که افراد را به برقراری روابط جدید در آن می پردازند و با توجه به افرادی که احساس تنهایی می کنند تصور می کنند که دیگران نگاه خوبی نسبت به آن ها ندارند و در واقع آن ها را دوست ندارند کمتر تمایل به برقراری رابطه دارند و در نتیجه به میزان کمتر از شبکه های اجتماعی مجازی استفاده می کنند. علت ناهمسو بون پژوهش حاضر با این پژوهش ها را می توان تفاوت جنسیتی، فرهنگی و موقعیت اجتماعی عنوان داشت.

فرضیه اول پژوهش نشان داد اثر ترکیب خطی این مؤلفه ها بر دو گروه با سطح معناداری 0/099 غیر معنی دار است ($P>0/05$). یعنی در بین دو گروه دانش آموزان اول متوسطه دختر کاربر و غیر کاربر شبکه های اجتماعی مجازی در هر دو مؤلفه احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی تفاوت معنی داری وجود ندارد و فرض صفر تأیید و فرض پژوهشی رد می شود. نتایج مربوط به فرضیه دوم پژوهش با پژوهش رستمی (1391)، جس (2018) و رعنائی و همکاران (2016) همسو و با پژوهش میلوسویچ و همکاران (2014) ناهمسو می باشد. در تبیین فرضیه دوم پژوهش می توان گفت نتایج پژوهش رعنائی و همکاران (2016) نشان داد تفاوت معنی داری در زمان صرف شده در سایت های شبکه اجتماعی و همچنین دلایل استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی وجود ندارد، اما رفتارهای اینترنتی نشان داد یک تفاوت معنی داری بین افرادی که تنها هستند و افرادی که تنها نیستند وجود دارد.

با توجه به سنخ نگاری ویس¹ (1973) از احساس تنهایی و تمایز بین احساس تنهایی عاطفی (فقدان صمیمیت و نزدیکی عاطفی با دیگران) و احساس تنهایی اجتماعی (فقدان روابط و شبکه های اجتماعی)، به نظر می رسد که مکانیزم احساس تنهایی در استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی متفاوت باشد (رایان و زنوس²، 2011). همانطور که اشاره شد، افراد برای کاهش سطح تنهایی خود را درگیر رفتارهای اجتماعی در اینترنت می کنند. رایان و زنوس (2011) نشان دادند افرادی که احساس تنهایی خانوادگی دارند بیشتر کاربر فضای مجازی هستند و از نظر احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی این رابطه دیده نشد و این پیش بینی که غیر کاربران فضای مجازی احساس تنهایی بالاتری دارند فقط در مورد احساس تنهایی اجتماعی تایید شده است و این نتیجه قابل قبول است زیرا افرادی که در شبکه های کوچک اجتماعی حضور داشته باشند انگیزه کمتری برای استفاده از فضای مجازی دارند. از آنجایی که انسان موجودی اجتماعی است و بدون این خصیصه زندگی قابل تصور نیست، طبیعی است اگر به هر دلیلی در دنیای واقعی نتواند با دیگران رابطه برقرار کند بهترین راه حضور در اجتماع به صورت مجازی و با استفاده از شبکه های اجتماعی می باشد. افرادی که احساس تنهایی می کنند از طریق فضاهای مجازی خود را درگیر رفتارهای اجتماعی می کنند و از آن به عنوان ابزاری برای عیب پوشی استفاده می کنند. فضای مجازی به عنوان راه حلی برای گسترش روابط اجتماعی افراد تنها می باشد و نیاز افراد تنها به پیوندجویی با دیگران را برطرف می کند و این نیاز به پیوندجویی منجر به اعتیاد به اینترنت و فضاهای مجازی می شود، علت ناهمسو بودن با این پژوهش میلوسویچ و همکاران (2014) را می توان تفاوت بین فرهنگ و موقعیت اجتماعی نمونه های پژوهشی عنوان داشت.

انسان موجود پیچیده و دارای ابعاد مختلفی است که عوامل مختلفی به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر روی رفتارها و عملکردهای او تأثیر خواهند داشت. روان شناسان معتقدند که رفتاری که هر فرد از خود نشان می دهد تحت تأثیر عوامل مهمی همچون عوامل محیطی، عاطفی و شخصیتی می باشد. یکی از عواملی که می تواند بر روی رفتارهای ما و شیوه و میزان برقراری ارتباط ما با افراد دیگر تأثیر گذار باشد میزان تنهایی می باشد که هر یک از ما احساس می کنیم. قاعدتاً استفاده از اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی تحت تأثیر این عوامل قرار دارند. انسان در قرن معاصر، با دنیای جدیدی به نام فضای مجازی مواجه شده، که از ویژگی های متمایزی با دنیای واقعی برخوردار است. فضای مجازی توانمندی هایی برای پیشبرد بهینه امور در اختیار دارد که بشر را قادر می کند تا از آن در عرصه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، صنعتی، بهداشت و درمان و حتی نظامی استفاده ببرد؛ در عین حال آن چه مسلم است این است که بهره برداری صحیح و سودمند از این فضا مستلزم رعایت هنجارهایی است که تخطی از آن ها می تواند باعث آسیب هایی شود. کسانی که به این فضا پا می گذارند، اگر آموزش های صحیحی نبینند، ابتلاء به آسیب هایی جبران ناپذیر شخصی، اجتماعی و خانوادگی غیر قابل اجتناب خواهد بود. به عبارت دیگر گروه دوستان و شبکه های اجتماعی، خود منبعی برای سوق دادن فرد به استفاده بیشتر از اینترنت هستند. بنابراین، اینترنت تنها به عنوان شیوه ای مقابله ای با احساس تنهایی خانوادگی و خلاء عاطفی ایجاد شده از جانب خانواده عمل می کند نه احساس تنهایی اجتماعی. اگر از آن ها استفاده درست شود، این شبکه ها می توانند محیطی مناسب برای ارتباطات اجتماعی فراهم کنند. با توجه به اهمیت حیاتی خانواده، یکی از شیوه های مقابله با تهدیدات فضای مجازی، تقویت مبانی خانواده

1. Weiss
2. Ryan&Xenos

است. تسهیل ازدواج جوانان، تقویت شرایط اقتصادی خانواده ها، افزایش آگاهی های خانواده، بستر سازی برای تحکیم ارزش های دینی می تواند در تقویت مبانی خانواده مؤثر باشد.

فهرست منابع

- حیدریان، خاطره. (1396). *رابطه بین میزان و نحوه استفاده از شبکه های اجتماعی، بلوغ زودرس، احساس تنهایی، ارتباط با جنس مخالف و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر متوسطه اول شهرستان آبدانان*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- رستمی، سودابه. (1391). *بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی، سلامت روان، احساس تنهایی با میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی فیس بوک) در بین دانشجویان شهر تهران*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- سلیمانی، مجید. (1394). *بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی تلفن همراه با اهمال کاری تحصیلی، احساس تنهایی و سلامت روان در دانش آموزان پسر سوم دبیرستان شهر قم*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- صادقی موحد. فریبا. فرجی، رباب. شیخ نورانی، مریم. (1394). «بررسی رابطه بین استفاده از شبکه های اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت و احساس تنهایی در دانش آموزان». هفتمین همایش بین المللی روانپزشکی کودک و نوجوان، 23 تا 24 اردیبهشت 1394، ایران، تهران.
- فتحی، سروش. وثوقی، منصور. سلمانی، گودرز. (1393). «بررسی رابطه م صرف شبکه های اجتماعی مجازی با سبک زندگی جوانان»، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، سال چهارم، شماره سیزدهم، صفحات 88-69.
- فرهادی نیا، مسعود؛ ملک شاهی، فریده؛ جلیوند، مانیا؛ فروغی، سعید و رضائی، سیمین. (1394). «بررسی ارتباط بین اعتیاد به اینترنت و سلامت عمومی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان»، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی لرستان، دوره هفدهم، شماره چهارم، 72-61.
- مجردی، وحید. اسلامی، علی و جمال، سعید. (1393). «بررسی وضعیت استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی بین دانشجویان استان خراسان شمالی»، فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، صص 99-85.
- محمدیان، مرضیه. (1391). *مقایسه اضطراب اجتماعی و احساس تنهایی در کاربران اینترنت*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده امور اقتصادی.
- مغنی زاده، زهرا و وفایی نجار، علی. (1395). «بررسی رابطه بین سبک های دلبستگی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان»، مجله اصول بهداشت روانی، سال 18(4)، 220-6.
- منصوری، مرتضی. (1396). *نقش میانجیگر احساس تنهایی در رابطه بین سرمایه اجتماعی و گرایش به شبکه اجتماعی*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

Asher S, Hymel S, & Renshaw PD. (1984). "Loneliness in children." *Child Aselton Dev.* 1984; 55(4): 1456-1464.

Burger, J.M. (1993). "Personality theories. New York: Wadsworth inc." (3rd ed.) Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.

- Crane, R. M. (2005). "Social distance and loneliness as they related to headphones used with portable audio technology." Unpublished M.A. dissertation, Faculty of Humboldt State University Psychology and Counseling, pp 5-12 .
- Duygu.(2013).Mutlu bayraktar, Elif, Polat hopcan, Sinan, Hopcan,(2013). "Adoption of Social Networks and loneliness situations of candidate teachers", Sayt, pp.35-45.
- Hansen, D.L.; Shneiderman, B. & Smith, M.A.(2011)."Analyzing Social Media Networks With NodeXL: Insights From a Connected World."1st Edition, 27th August 2010, 304.
- Milosovic-Dordvic, J., S.(2014)." Psychological predictors of addictive social networking sites use," *Journal Computers in Human Behavior archive*, Volume 32 Issue C, March 2014, Pages 229-234.
- Jensen, Sarah,(2018). "Social Media Usage: The Impact on Feelings of Depression or Loneliness" (2018). *Sociology Senior Seminar Papers.* 12.
https://creativematter.skidmore.edu/socio_stu_stu_schol/12
- Krause-Parello, C.A. (2008)." Loneliness in the school setting." *Journal of School Nursing*, 24 (2), 60-70.
- Kraut, P., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T. ve Scherlis, W. (1998). "Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well-being?" *American Psychologist*, 53, 65–77.
- Kraut, R.; Patterson, M.; Landmark, V.; Kiesler, S.; Mukopadhyay, T. & Scherlis, W. (1998). "Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well being?". *American Psychologist*, Vol. 53, pp. 1017-1031.
- Peplau, L. A., & Perlman, D. (1982). Perspectives on loneliness. In L. A. Peplau & D. Perlman (Eds.), "Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy" (pp. 1–18). New York: Wiley.
- Rheingold, H.(1993)."The virtual community:Homesteading on the electronic frontier", Reading, M.A:Adiison-Welsley.
- Ryan, Tracii & Sophia Xenos (2011). "Who Uses Facebook? An Investigation into the Relationship between the Big Five, Shyness, Narcissism, Loneliness, and Facebook Usage". *Computers in Human Behavior*, 27: 1658–1664.
- Ranaeyi S, Taghavi M., R., Goodarzi, M.,R.(2016). "The Effect of Loneliness on Social Networking Sites Use and Its Related Behaviors," *Glob Journal Health Sci.* 2016 Aug; 8(8): 162–171, Published online 2015 Dec 17. doi: 10.5539/gjhs.v8n8p162.
- Turkle, S. (1995)."Life on Screen: Identity in The Age of The Internet New York: Simon and Schuster". Simon & Schuster Trade, ISBN:0684803534.
- Vanhalst, J., Klimastra, T.A., Luyckx, K., Scholte, R.H.J., Engels, R.C.M.E., & Horowitz, L.M., & French, R.S. (2012)."Interpersonal problems of people who describe themselves as lonely." *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(4), 762-764.
- Vellymalay SKN.(2010)."Loneliness and Social Dissatisfaction among Preschool Children." *Can Soc Sci.* 2010; 6(4):167-174.
- Weiss, R.S. (1973). "Loneliness: The experience of emotional and social isolation," Cambridge, MA: MIT Press.